

نوجوان و بحران هویت-۹۱چاقوی دو لبه فضای مجازی و حق سلامت روانی&160#;کودکان و نوجوانان

شناسه خبر: ۱۳۷۵۵۴ پنجشنبه ۱۰ اسفند ۱۴۰۲ - ۱۵:۴۰

فضای مجازی از آن جهت حائز اهمیت است که امروزه کودکان مدت زیادی از زمان خود را در آن محیط سپری می‌کنند و این امر در حالی روی می‌دهد که بخش قابل توجهی از این فضا تناسبی با وضعیت خاص سنی و روحی روانی کودکان ندارد.

به گزارش خبرنگار فرهنگی تسنیم، موضوع استفاده کودکان از فضای مجازی و آسیب‌هایی که این فضا می‌تواند برای روح و روان کودکان در پی داشته باشد، موضوع مهمی است که امروز ذهن والدین و مربیان را به خود مشغول کرده است. محمد مهدی سیدناصری مدرس دانشگاه و پژوهشگر حقوق بین‌الملل کودکان در این باره یادداشتی نوشته و برای انتشار در اختیار موج خبر قرار داده است که در ادامه آن را می‌خوانید:

امروزه ابزارهای ارتباطی بر زندگی انسان‌ها سایه افکنده است، این وسایل مانند چاقوی دو لبه‌ای است که می‌تواند نقاط مثبت و منفی داشته باشد. یکی از آسیب‌های فضای مجازی در این خصوص آسیب‌پذیر بودن سلامت روانی کودکان است. با توجه به این که شبکه‌های اجتماعی کودکان و نوجوانان پرتحرک را از جمع‌های دوستانه خود جدا کرده است، کم‌کم سر و کله افسردگی اضطراب و عزت نفس نیز در آن‌ها نیز پیدا می‌شود. کودکان و نوجوانان به دلیل موقعیت سنی خود تمایل بیشتری به تکنولوژی‌های مدرن و فضای مجازی دارند و میزان تأثیرپذیری آنها نیز از پدیده‌های اطراف خود در این سنین بیشتر است و در دوران پسا کرونا موضوع حق بر سلامت روان کودکان و نوجوانان موضوعی است که ذهن بسیاری از کارشناسان حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی و حقوقی را به خود مشغول کرده است.

این روزها موبایل و تبلت وسیله‌ای است که در دستان افراد هر قشر و سنی از جامعه دیده می‌شود. این وسیله ارتباطی با وجود فوایدی مانند سهولت ارتباط، مضراتی نیز برای سلامت کودکان و نوجوانان دارد. حتی گاهی موجب اعتیاد و کندشدن فرایند یادگیری در آن‌ها می‌شود. روشن است که محیط دیجیتال (اینترنت) امکانات فراوانی برای کاربرانش فراهم آورده است که دسترسی آزاد، سریع و آسان به اطلاعات و امکان به اشتراک گذاری داده‌ها از جمله آنهاست. کودکان نیز بخشی از این کاربران هستند که به‌موجب سن کم و استفاده زیادشان از اینترنت آنان را «بومیان دیجیتال» نامیده‌اند.

موضوع سلامت کودکان به عنوان غنی‌ترین سرمایه اجتماعی عصر حاضر، امری بسیار مهم تلقی می‌گردد. حق بر سلامت به عنوان یکی از حق‌های بشری، ابعاد مختلفی دارد که سلامت روان به معنای بهره‌مندی از خصوصیات مثبت شخصیتی-رفتاری و فقدان مشکلات روحی و روانی، از جمله آن است. کلمه‌ی حق در لغت در مفاهیم مختلفی به کار رفته مانند ضد باطل و در اصطلاح حقوقی، اقتداری است که قانون به افراد می‌دهد تا عملی را انجام دهند. حق بر سلامت یکی از حقوق ذاتی بشر است، جامعه بین‌المللی در چندین سند، به این حق پرداخته است؛ ماده‌ی 25 اعلامیه جهانی حقوق بشر به حق برخورداری از سطح معیشت کافی برای سلامت و رفاه اشاره و جنبه الزام‌آوری به آن بخشیده است.

همچنین ماده‌ی 12 میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی از حق برخورداری از بالاترین استانداردهای قابل دستیابی سلامت فیزیکی و روانی یاد کرده و تحقق آن را برعهده دولت‌ها گذاشته است. علاوه بر این دو سند ماده‌ی 24 کنوانسیون حقوق کودک، ماده‌ی 5 کنوانسیون منع تبعیض نژادی، مواد 11 و 12 کنوانسیون منع تبعیض علیه زنان در سطح جهانی و ماده‌ی 11 منشور اجتماعی اروپایی، ماده‌ی 16 منشور حقوق بشر و مردمان آفریقا، ماده‌ی 10 پروتکل الحاقی به کنوانسیون حقوق بشر آمریکا در زمینه حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، دیگر اسناد الزام‌آور حقوقی در سطح منطقه‌ای به‌شمار می‌آیند.

برای روشن شدن چهارچوب کلی این حق، ضروری است به محتوای «سلامت» پرداخته شود. سازمان جهانی بهداشت، سلامت را چنین تعریف می‌کند: «حالتی است که افراد در آن از رفاه کامل جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی برخوردار باشند، زندگی مولد از نظر اقتصادی و باروری و زندگی با نشاطی داشته باشند.» با دقت بیشتر در این تعریف می‌توان دریافت که سلامتی تنها به معنی نبود بیماری نیست و درواقع حق سلامت فقط به معنای دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و ایجاد بیمارستان و تجهیزات پزشکی نیست؛ بلکه یک حق گسترده است و لازمه‌ی رسیدن به آن نیازمند تحقق همه‌ی حق‌های بشری است. کودک در این نوشتار به استناد اکثر اسناد حقوق بشری، شخصی است که به سن 18 سالگی نرسیده است. همان‌طور که کنوانسیون حقوق کودک در ماده 1 خود اشعار می‌دارد: «از نظر کنوانسیون حاضر منظور از کودک افراد انسانی زیر 18 سال است، مگر این که طبق قانون قابل اجرا در مورد کودک سن بلوغ کمتر تشخیص داده شود».

حق بر سلامت روان از اصلی‌ترین مولفه‌های حق بر سلامت و از مهم‌ترین مصادیق حقوق کودکان می‌باشد. عوامل مختلفی در تهدید یا تحقق این حق کودکان موثرند که فضای مجازی (اینترنت) یکی از آنها می‌باشد. فضای مجازی از آن جهت حائز اهمیت است که امروزه کودکان مدت زیادی از زمان خود را در آن محیط سپری می‌کنند و این امر در حالی روی می‌دهد که بخش قابل توجهی از این فضا نه تنها تناسبی با وضعیت خاص سنی و روحی-روانی کودکان ندارد بلکه آثار زیان‌باری نیز بر روح و روان آنها بر جای می‌گذارد. حق بر سلامت، حق بر آموزش، حق بر امنیت شخصی و حق بر تفریح و سرگرمی، حقوق ملازم با رشد و تعالی کودکان و نوجوانان است و امروزه به شدت با محیط دیجیتال مرتبط می‌باشد.

فضای مجازی امروزه به عنوان یک حق و نیز ابزار تحقق سایر حقوق از جمله آزادی بیان و مشارکت و آموزش مورد شناسایی و حمایت قرار گرفته است. حال نباید بجز نقش دولت‌ها و نظام‌های حقوقی در تدوین قواعد و هنجارهایی جهت صیانت از حق بر سلامت کودکان در فضای مجازی از نقش والدین و نهاد خانواده و متولیان و نهادهای فرهنگی چشم پوشید. عده‌ای برای جلوگیری از آسیب‌های فضای مجازی منع استفاده از فضای مجازی را توصیه می‌کنند اما به اعتقاد روانشناسان این اشتباه‌ترین روش ممکن است، زیرا می‌تواند به عاملی تحریک‌کننده در گرایش بیشتر فرزندان به استفاده از اینترنت تبدیل شود. همیشه ایجاد محدودیت سبب ایجاد حساسیت بیشتر می‌شود. بنابراین برای کاهش آثار مخرب فضای مجازی بروی سلامت روان کودکان و نوجوانان باید نحوه‌ی استفاده درست از این ابزار را به آنان آموزش دهیم.

انتهای پیام/

انتهای پیام/

